

INFORMOVÁNÍ O ZJIŠTĚNÉM VÝSKYTU I-131 A CHOVÁNÍ ČESKÉ VEŘEJNOSTI

MEDIÁLNÍ ANALÝZA

+

VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ

**Ivana Fojtíková a Michal Jankovec
SURO v.v.i.**

Praha, Lékařský dům, 16. 10. 2017

Úvod k Analýze médií a Výzkumu veřejného mínění (1/2)

V České republice již dlouhou dobu probíhá politická, ekonomická a mediální dezinformační kampaň, která je součástí hybridní války vedené Ruskou federací proti západním demokratickým státům a jejíž intenzita se výrazně zvýšila se začátkem konfliktu na Ukrajině. Cílem této kampaně je podryvat demokratické instituce, nabourávat důvěru občanů v tradiční politické strany a mainstreamová média. Zejména obyvatelé České republiky, kteří jsou aktivní na sociálních sítích, ale i ostatní jsou denně vystavováni různé míře nabídky tzv. alternativních zdrojů informací, které poskytují zaujaté zpravodajství a mnohdy naprosto opouštějí základy seriózní novinářské praxe. Výsledkem jsou často až neuvěřitelné verze domácích i mezinárodních událostí a mnohonásobně překroucená realita. To se týká i mediálního obrazu výskytu I-131 v ovzduší.

*Uvedená fakta jsou čerpána ze studie „**Fungování českých dezinformačních Webů**“, kterou zpracoval Think-tank Evropské hodnoty. Tato studie byla vydána s podporou Poslaneckého klubu Evropské strany lidové v Evropském parlamentu. Think-tank Evropské hodnoty je nevládní odborná instituce mající mimo jiné za cíl čelit jednotlivým nástrojům hybridní války.*

Úvod k Analýze médií a Výzkumu veřejného mínění (2/2)

Dezinformační weby

Think-tank Evropské hodnoty vytvořil seznam tzv. dezinformačních webů, který k datu 3.8. 2016 zahrnoval celkem 36 těchto subjektů. Think-tank tyto weby dále následně člení do tří skupin, podle toho, zda se jedná o 1) (rádoby) zpravodajský formát, 2) diskuzní formát, 3) weby, které nepublikují žádný originální obsah.

Čtvrtina Čechů věří dezinformacím a dezinformačním projektům. Tito lidé vnímají hrozby odlišně, vidí Rusko častěji jako spojence a zpochybňují či odmítají geopolitickou příslušnost České republiky k Západu:

Celkem 1061 respondentů bylo dotazováno v reprezentativním výzkumu populace 18+ agentury STEM, který byl realizován v období od 13. do 21. června 2016.

Nejdůležitější zjištění byla následná:

25,5 % Čechů věří dezinformacím,

24,5 % věří alternativním (dezinformačním) médiím více než tradičním.

Respondentům byly poskytnuty příklady tradičních médií (například Česká televize, Český rozhlas či deníky Právo nebo Hospodářské noviny) a „alternativních médií“, u kterých lze prokázat šíření dezinformací (například Parlamentní listy, AC24.cz, PrvníZprávy.cz).

**Mediální analýza
informování o zjištění
výskytu I-131**

Nejdůležitější zjištění z Analýzy médií

- Monitoring českých médií včetně sociálních sítí s cílem nalezení článků a příspěvků s tématem zjištění výskytu I-131 byl realizován v období 9. 2. až 25.3. 2017. Monitoring médií včetně shromáždění podkladů pro analýzu dalších aktivit na internetu a sociálních sítí realizovala společnost Media Tenor.
- V českých médiích se informace o výskytu I-131 objevily s určitým zpožděním od jeho zaznamenání, k němuž došlo v období od 9.1.-16.1. v Norsku. První zpráva byla publikována 19.2. 2017.
- Do 25.3. (tj. do okamžiku ukončení sběru dat pro výzkum veřejného mínění) bylo v českých médiích identifikováno celkem 85 příspěvků

všechny weby včetně dezinformačních	68%
<i>jen dezinformační weby</i>	22%
TV	13%
deníky a časopisy	12%
rozhlas	6%

MEDIÁLNÍ ANALÝZA – Analýza obsahu

Analýza jednotlivých médiatypů podle korektnosti zpracování materiálů v nich publikovaných

Jednotlivé typy médií byly podrobeny analýze jejich obsahu na základě korektnosti novinářského zpracování jednotlivých příspěvků. Korektnost zpracování byla přitom posuzována podle následujících kritérií:

1) Zda příspěvek resp. článek obsahuje nepravdu;

Nepravdivost = Obsah článku ve významné míře neodpovídá realitě. Vynechává důležité části kontextu, neposkytuje důvěryhodné zdroje informací, uvádí nesprávná fakta nebo například prezentuje extrémní pohled na skutečnost.

2) Zda byly v publikovaném materiálu použity relevantní zdroje, zejména, zda se k naměřené úrovni I-131 na území ČR vyjadřovaly odborníci ze SÚJB, SÚRO nebo ministerstva zdravotnictví;

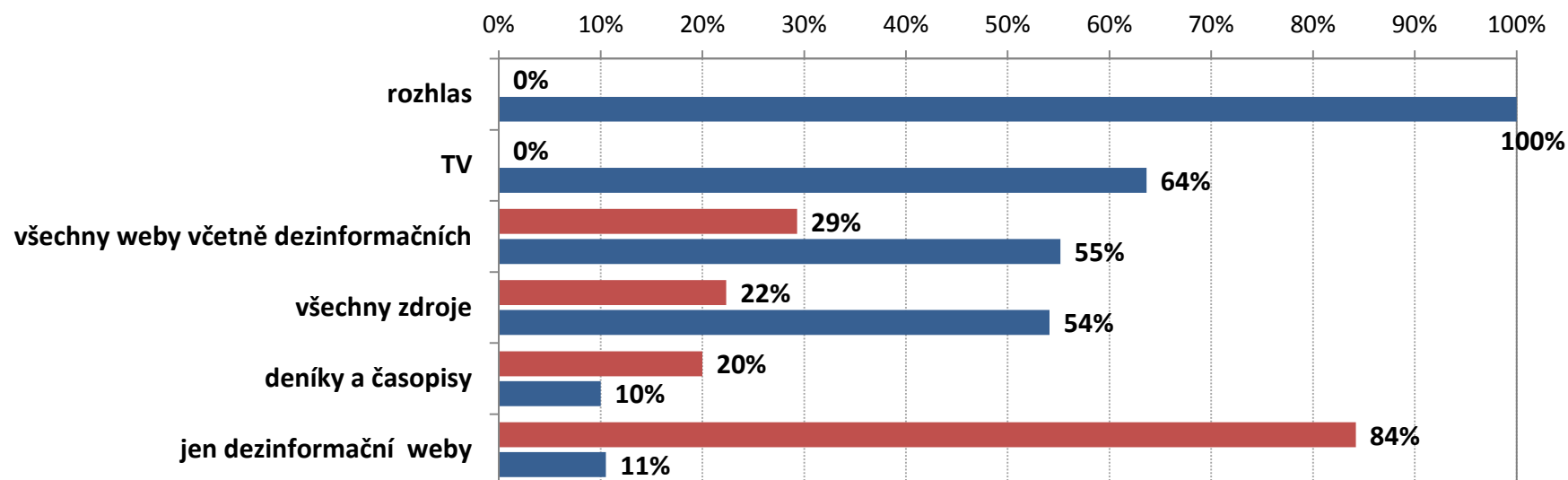
3) Podle celkového vyznění příspěvku (článku), které buď může podporovat názor, že zjištěná úroveň výskytu I-131 není zdraví nebezpečná nebo naopak může vyznění podněcovat nedůvěru k odborným a státním autoritám a podporovat názor, že zjištěná úroveň může být nebo je nebezpečná. Konečně může být celkové vyznění neutrální.

MEDIÁLNÍ ANALÝZA – Analýza obsahu

Analýza jednotlivých médiatypů podle korektnosti zpracování materiálů v nich publikovaných

Podle identifikovaných nepravdivostí a relevance citovaných odborníků

- Ve více než v pětině publikovaných materiálů byla identifikována nepravdivost. Relativně vysoký výskyt publikovaných nepravdivých materiálů způsobují dezinformační weby, protože z celkem 85 publikovaných materiálů jich bylo 22% uveřejněno na dezinformačních webech, kde 84% materiálů obsahovalo nepravdy.
- Žádný nepravdivý příspěvek nebyl identifikován mezi materiály publikovanými v rozhleších a TV, kde současně byli nejčastěji citováni odborníci ze SÚJB a SÚRO.
- Mezi počtem materiálů s relevantní citací odborníků ze SÚJB nebo SÚRO či min. zdravotnictví na straně jedné a počtem příspěvků s identifikovanou nepravdou na straně druhé existuje nepřímá úměra.

■ % příspěvků s identifikovanou nepravdivostí

■ % příspěvků s relevantní citací odborníků ze SÚJB nebo SÚRO či min. zdravotnictví

Nejdůležitější zjištění z Analýzy médií (2/5)

- Celkem 16 materiálů z 85 identifikovaných bylo publikováno na 7 dezinformačních webech uvedených na seznamu Think-tanku EH, další 3 weby byly k tomuto seznamu nově přiřazeny, protože celý publikovaný obsah informace o výskytu I-131 převzaly z dezinformačních webů z původního seznamu. Celkově tedy bylo 19 ze všech identifikovaných materiálů publikováno na dezinformačních webech.

médium	počet publikovaných materiálů	médium	počet publikovaných materiálů
parlamentnilisty.cz	6	ceskoaktualne.cz	1
aeronet.cz	3	czechfreepress.cz	1
cz.sputniknews.com	2	krajskelisty.cz	1
ac24.cz	2	ragauian.cz	1
lajkit.cz	1	tadesco.cz	1

Poznámka: Na parlamentních listech měly 4 publikované materiály dezinformační charakter, naopak 2 byly zcela korektní – jednalo se o jedno tiskové prohlášení SÚJB a jeden rozhovor s Danou Drábovou. Jde o běžnou taktiku dezinformačních webů, když záměrně publikují něco pravdivého, aby tak zvýšily svou důvěryhodnost, a tím i účinnost manipulace, kterou provádějí.

Nejdůležitější zjištění z Analýzy médií

Analýza médií – medializovaná souvislost výskytu I-131 s nehodou ve Flamanville

- Informování o výskytu I-131 předcházelo v českých médiích referování o nehodě v JE Flamanville (celkem bylo na toto téma publikováno 44 materiálů).
- 33 materiálů bylo zveřejněno bezprostředně po nehodě ve dnech 9. a 10. 2. (jen jeden z nich na dezinformačním webu), tedy ještě bez jakékoli souvislosti s následně publikovaným zjištěným výskytu I-131 a
- 11 materiálů bylo vydáno v době od 11.2. do 27.2.,
8 materiálů z těchto 11 bylo tematicky spojeno s výskytem I-131 (přestože spolu zjištění výskytu I-131 a nehoda ve Flamanville nesouvisí).
Pět z těchto osmi materiálů s uvedeným spojením se nejprve objevilo na dezinf. webech a třikrát bylo toto spojení následně převzato médii dalšími. *Jedná se o často používaný dezinformační nástroj využívající emoci obav a strachu.*
- **Vysokou váhu tohoto typu dezinformace dokládá článek publikovaný na dezinformačním webu aeronet.cz „Nad Evropou se valí radioaktivní mrak pocházející zřejmě z podivné exploze ve francouzské jaderné elektrárně“, která dokázal vygenerovat 150 diskusních příspěvků, což je druhý největší počet, jaký dokázal vyvolat nějaký publikovaný článek.**

Nejdůležitější zjištění z Analýzy médií (4/5)

Analýza médií – obsahová analýza

- Ve více než v pětině publikovaných materiálů byla identifikována nepravda. Relativně vysoký výskyt publikovaných nepravdivých materiálů způsobují dezinformační weby, (22% publikovaných materiálů), které většinou (v 84%) obsahovaly nepravdy.
- Žádný nepravdivý příspěvek nebyl identifikován mezi materiály publikovanými v rozhledech a TV – v těchto médiatypech byli nejčastěji citováni odborníci ze SÚJB a SÚRO.
- Materiály publikované v TV nejčastěji vyznívají ve prospěch názoru, že zjištěná úroveň I-131 není zdraví nebezpečná.

Nejdůležitější zjištění z Analýzy médií (5/5)

Analýza médií – obsahová analýza

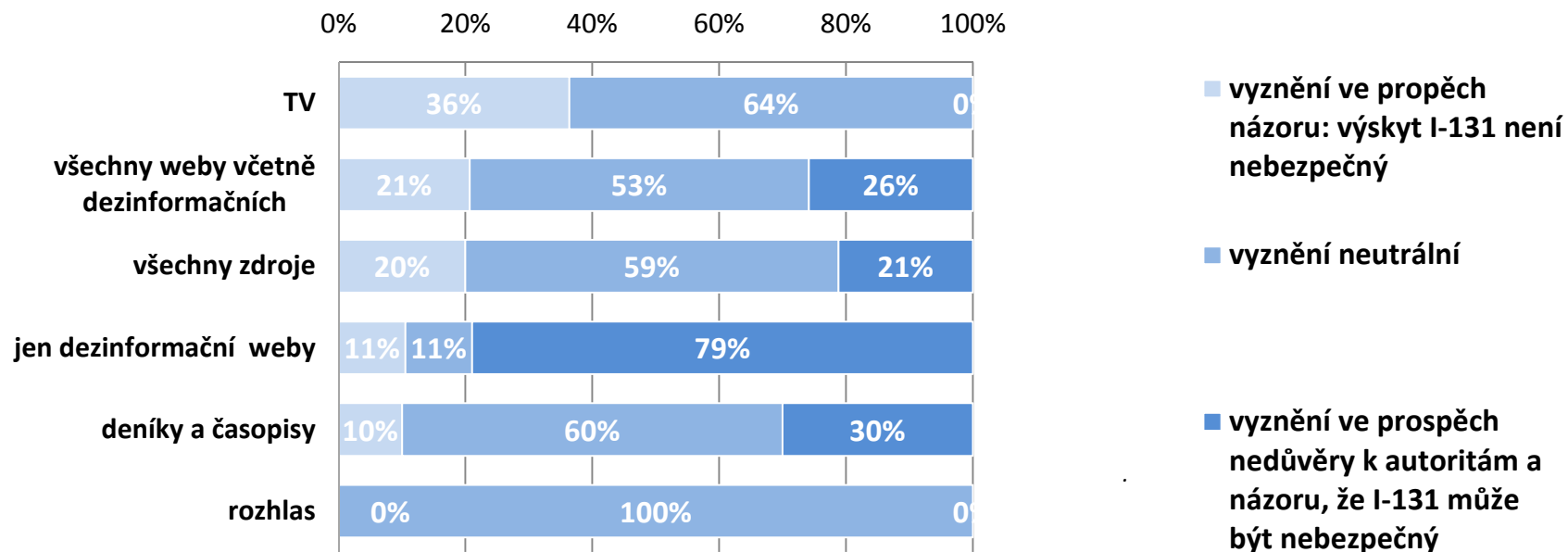
- Materiály s vyzněním **podporujícím nedůvěru k odborným autoritám** a ve prospěch názoru, že zjištěná úroveň I-131 může být nebo je nebezpečná, **nebyly v TV ani v rozhlasech vůbec zaznamenány**. Naopak na dezinformačních webech bylo identifikováno 79% příspěvků s tímto vyzněním.
- Mezi počtem materiálů s relevantní citací odborníků ze SÚJB, SÚRO nebo ministrem zdravotnictví a počtem příspěvků s identifikovanou nepravdou existuje nepřímá úměra.
- **Obsahová analýza ukazuje, jak důležité bylo pro objektivní informování, že se velmi často (v 54% publikovaných materiálů) podařilo SÚJB nebo SÚRO prosadit vysvětlení a názory svých představitelů ke zjištěné úrovni I-131.**

MEDIÁLNÍ ANALÝZA – analýza obsahu

Analýza jednotlivých médiatypů podle korektnosti zpracování materiálů v nich publikovaných 3/3

Podle celkového vyznění publikovaných příspěvků

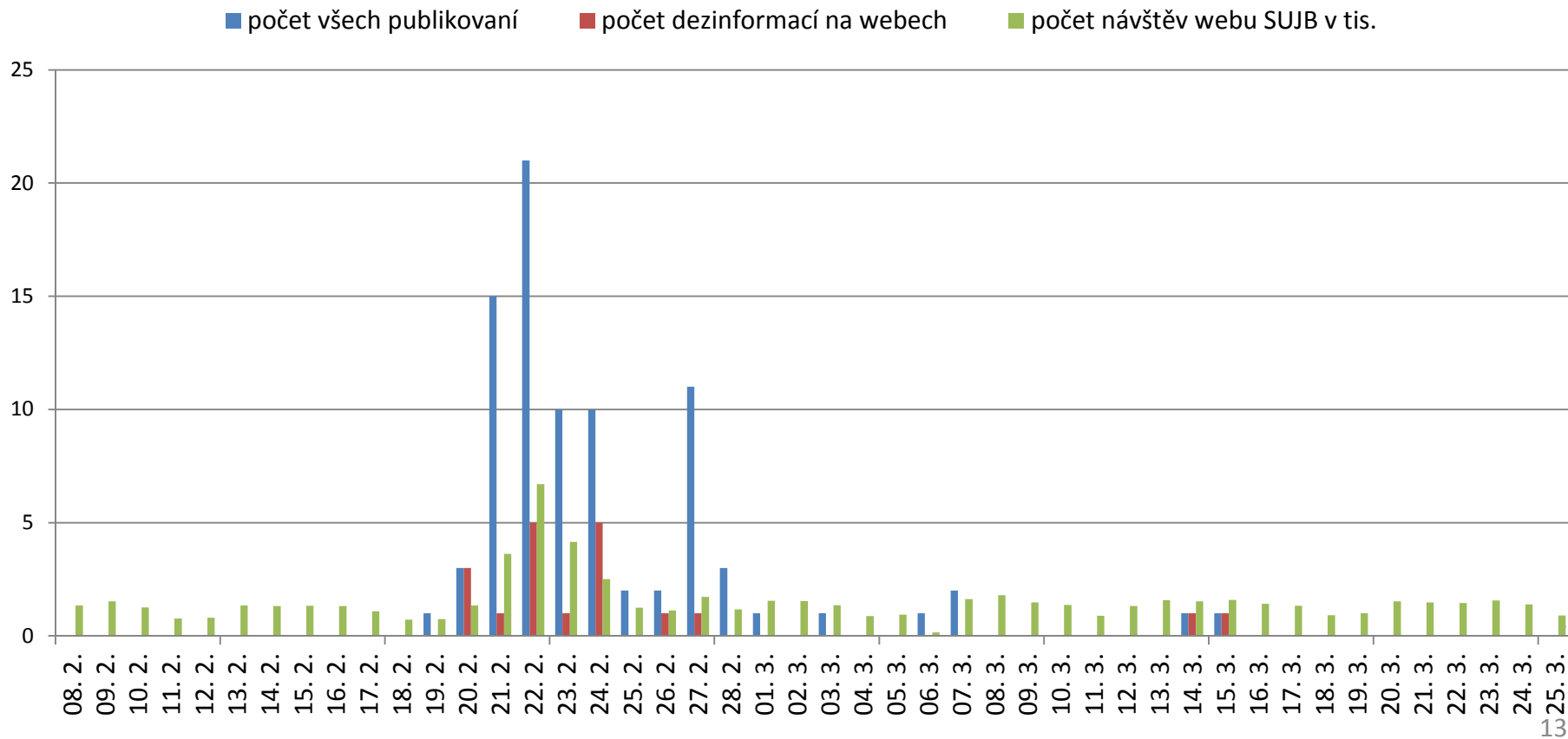
- Nejčastěji vyznívají ve prospěch názoru, že zjištěná úroveň I-131 není nebezpečná, materiály publikované v TV.
- Materiály s vyzněním podporujícím nedůvěru k odborným autoritám a ve prospěch názoru, že zjištěná úroveň I-131 může být nebo je nebezpečná, nebyly v TV ani v rozhleších vůbec zaznamenány. Naopak příspěvků s tímto vyzněním bylo na dezinformačních webech identifikováno 79%.
- Opět lze pozorovat mezi počtem materiálů s relevantní citací odborníků ze SÚJB nebo SÚRO či min. zdravotnictví a počtem příspěvků podporujícím nedůvěru k odborným autoritám a ve prospěch názoru, že zjištěná úroveň I-131 může být nebezpečná na straně nepřímou úměru.
- **Analýza ukazuje jak důležité bylo pro objektivní informování, že se velmi často (v 54% materiálů) podařilo SÚJB nebo SÚRO prosadit vysvětlení a názory svých představitelů k publikování.**

MEDIÁLNÍ ANALÝZA – Informování o výskytu I-131 v čase (1/2)

- První zmínka o výskytu I-131 byla publikována dne 19.2. Informační kampaň o výskytu I-131 je soustředěna především do období 20. až 28. 2., přičemž ve stejném období vrcholí i počty návštěv SÚJB, které lze považovat za měřitelnou odezvu této komunikační aktivity.
- Uvnitř tohoto období je patrný jak pokles informační aktivity, tak i její odezvy ve dnech 25. a 26. 2., což jsou sobota a neděle. Jak ukazuje dlouhodobý vývoj, návštěvnost webu SÚJB klesá o každém víkend. Poněkud překvapivé je, že klesá vždy na téměř shodnou absolutní úroveň a to bez ohledu na to, zda víkend spadá do období relativního „Informačního klidu“ či do období nějaké kampaně.

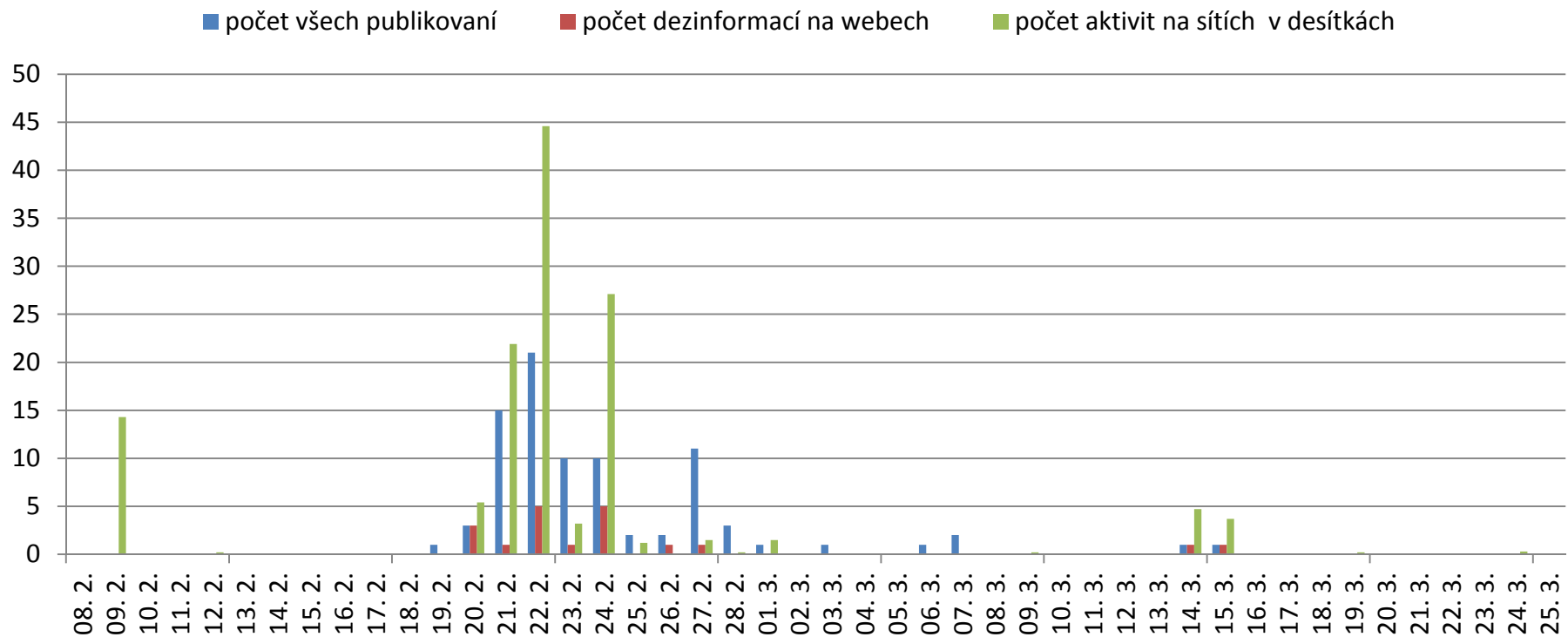
Typologie informování a jeho odezva ve formě návštěv webu SÚJB

MEDIÁLNÍ ANALÝZA – Informování o výskytu I-131 v čase (2/2)

- Druhou sledovanou odezvou na Informační kampaň o výskytu I-131 je sekundární aktivita vyvolaná na internetu. Jako odezva je vnímán příspěvek, komentář, „lajk“, sdílení na sociálních sítích či příspěvek do diskuse pod článkem zveřejněným na určitém webu. Vývoj takto definované odezvy se poněkud liší od návštěvnosti webu SÚJB: Vedle nižší víkendové aktivity 25. a 26. 2. byl zaznamenán pokles i 23.2., ale zejména aktivity na internetu byly významné po prvním zveřejnění události v JE Flamnvillem dne 9.2. a zaznamatelné ve dnech 14. a 15. 3., kdy dezinformační weby otiskly shodný článek: „Došlo v Norsku k tajnému protavení jako ve Fukušimě? Evropa je plná jódu 131!“. Uvedené medializované události nijak neovlivnily návštěvnost webu SÚJB.
- **Nárůst aktivit na internetu v období vrcholící kampaně než nárůst návštěv na webu SÚJB, což svědčí o jeho významu.**

Typologie informování a jeho odezvy ve formě aktivit na soc. sítích

MEDIÁLNÍ ANALÝZA – Aktivity na internetu vzhledem k I-131

- **Na internetu bylo zaznamenáno 2853 jednotlivých aktivit v reakci na publicitu výskytu I-131 v ovzduší.**
- Na standardních webech bylo publikováno 2x více článků než na dezinformačních. Jeden publikovaný článek na standardním webu vygeneroval 35 diskusních příspěvků, **článek na dezinformačním webu jich vyvolal 69, tedy 2x více.** Dezinformace totiž dokáže vyvolat silnější odezvu, protože je formulována více emociálně – obvykle bývá postavena na strachu nebo nespokojenosti.
- Největší diskusi vyvolal článek publikovaný 24.2. na aeronet.cz (270 diskusních příspěvků) „Tak se jim to povedlo! Čeští politici po 28 letech dovedli republiku „zu grunt“ a od dubna bude zařazena mezi rozvojové země, spolu s Vietnamem, Albánií a Bangladéší!“, kde se mimo jiné uvádí: „Hasiči si jako blázni pouštějí v Praze sirény. Nad Evropou poletuje mrak radionuklidů jódu 131, ale v českých školách se děti o civilní obraně nic neučí.“
- Největší odezvu na sociálních sítích vyvolal příspěvek politického aktivisty Zdeňka Konvičky na téma nedostatek jódových tablet na trhu, který získal 154 liků a 39 sdílení.
- **Je proto značně pravděpodobné, že se v budoucnu může stát častým terčem útoků údajná nedostatečná informovanost a připravenost občanů na možnou nebo hypotetickou či zcela smyšlenou jadernou událost.**

Publikování na standardních webech		Publikování na dezinformačních webech	
Celkem publikovaných článků	39	Celkem publikovaných článků	19
Počet diskusních příspěvků	933	Počet diskusních příspěvků	617
Počet článků s přístupnou diskusí	27	Počet článků s přístupnou diskusí	9
počet diskusních příspěvků na jeden článek	34,6	počet diskusních příspěvků na jeden článek	68,6
Aktivity na facebooku		Aktivity na twitteru	
Celkem příspěvků a komentářů	206	Celkem příspěvků	35
Celkem like	444	x	x
Celkem share(sdílení)	618	x	x

MEDIÁLNÍ ANALÝZA – Srovnání základních parametrů kampaně k výskytu I-131 a kampaně k ptačí chřipce

- Pro představu o rozsahu kampaně k výskytu I-131 bylo použito srovnání s kampaní k ptačí chřipce, protože byla podobná nejen tématem, které může vyvolávat obavy či nespokojenost, ale i rozsahem primárně publikovaných materiálů a obdobím jejího působení, takže data potřebná k analýzám aktivit na internetu byla ještě dostupná.

	I-131	ptačí chřipka (4.1. - 17.2.2017)
tisk	10	590
internet	58	1228
TVR	17	173
Celkem	85	1991

- Období od 4.1. 2017 do 17.2. 2017 pro ptačí chřipku bylo vybráno s ohledem na největší míru medializace tématu ptačí chřipky (1991 výstupů) a zároveň se jedná o stejně dlouhé sledované období, jako u tématu radiace nad Evropou.

Aktivity na soc. sítích I-131		Aktivity na soc. sítích ptačí chřipka	
Celkem příspěvků	241	Celkem příspěvků	689
Celkem like	444	Celkem like	1198
Celkem share(sdílení)	618	Celkem share(sdílení)	2499

- 20x méně článků o I-131 vyvolalo pouze 6x menší odezvu ve sdílení článků! Téma radiace má tedy značný potenciál pro sdílení.

Chování a postoje veřejnosti po zjištění výskytu I-131

ZPRÁVA Z VÝZKUMU

ZÁKLADNÍ INFORMACE O VÝZKUMU

Metoda sběru dat

Kombinace telefonického (CATI) a on-line (CAWI) rozhovoru

Cílová skupina

18 až 65 let, celá ČR

Kvóty

Pohlaví, věk, vzdělání, velikost místa bydliště, NUTS2

Velikost výběrového souboru

696 respondentů, převáženo na 600, maximální váhy 1,3

Termín sběru dat

10 – 18. března 2017 (620 respondentů)

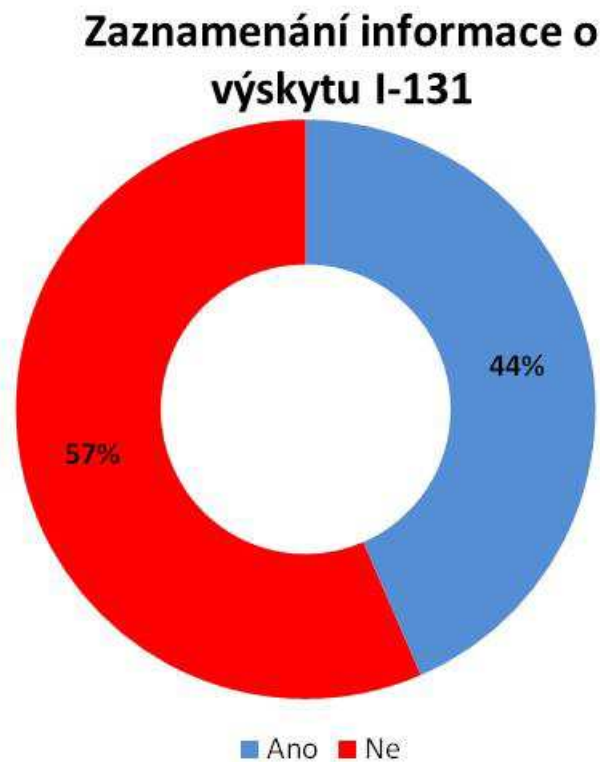
Dosběr dat

23 -25. března 2017 (76 respondentů)

VÝSLEDKY VÝZKUMU

Zaznamenání informace o výskytu I-131

- 44% obyvatel deklaruje, že informaci o výskytu I-131 zaznamenalo.
- Je potřeba brát v úvahu fenomén autostylizace, kdy se většina respondentů staví do role informovanějších a lepších, než ve skutečnosti jsou. Skutečné zaznamenání informace o I-131 bude tedy o něco menší, než ukazují zjištěné výsledky.

Q1: Zaznamenali jste informace o výskytu radioaktivního jodu v ovzduší v ČR a Evropě?

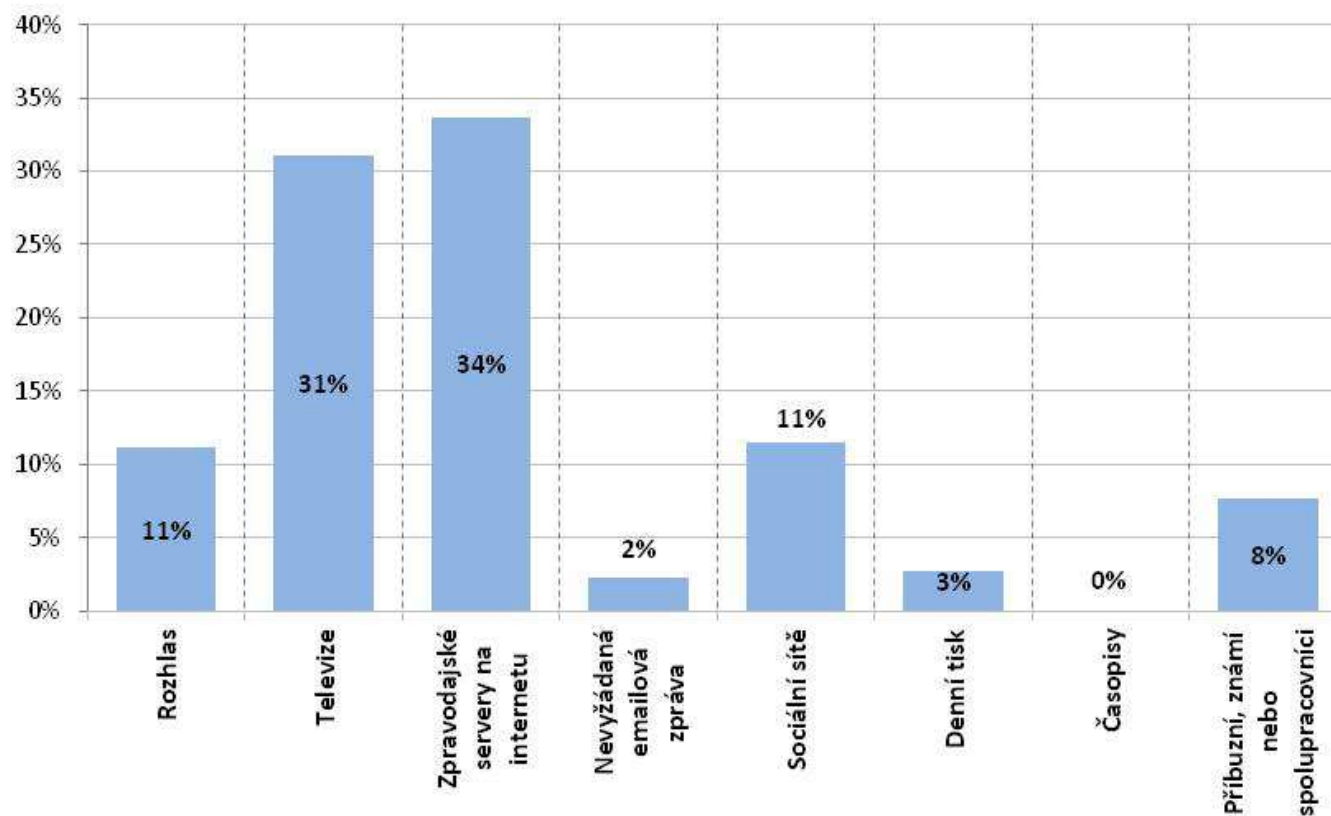
Používané médiatypy

VÝSLEDKY VÝZKUMU

Informovanost o zjištěném výskytu I-131

- Prvním zdrojem informace o I-131 byly zpravodajské servery (34%) jen těsně následované TV.
- Relativně méně často se poprvé informaci o výskytu dozvěděli na zpravodajských serverech lidé se základním vzděláním a vyučením, ti naopak poněkud častěji v TV.

Zdroj první informace o I-131

Otázka byla pokládána jen těm respondentům, kteří informace o výskytu I-131 zaznamenali.

Celkový součet je roven 100%.

Poznámka: Bez respondentů, kteří informace o I-131 nezaznamenali.

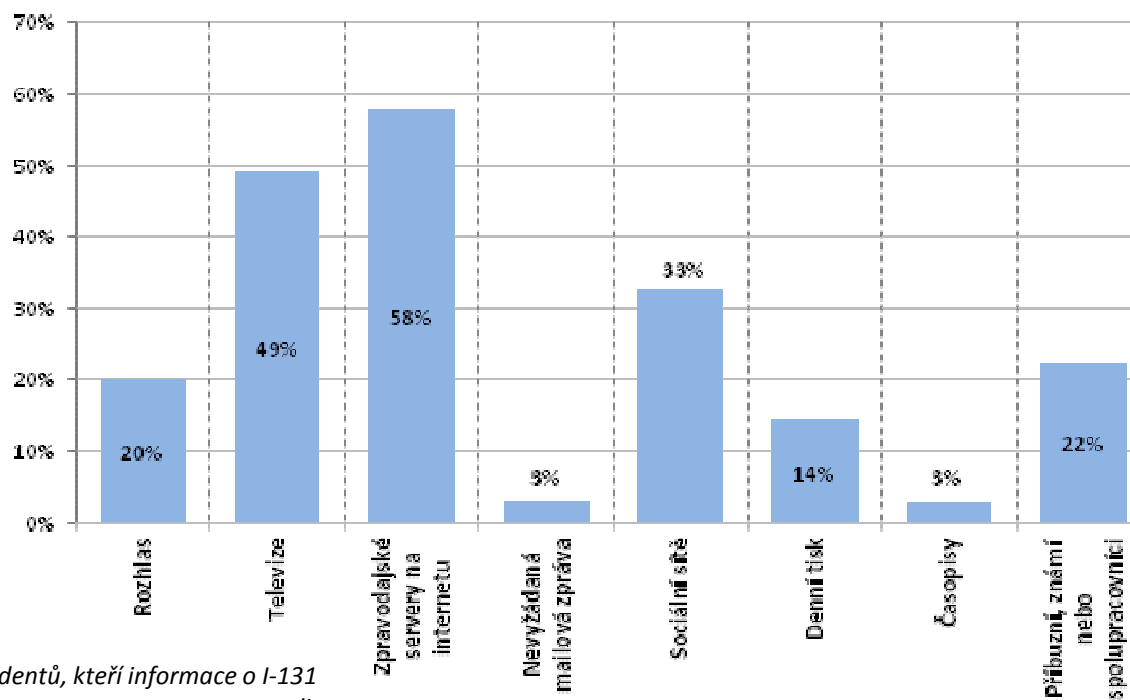
Q4: Ze kterého zdroje jste se o této informaci dozvěděli **poprvé**?

VÝSLEDKY VÝZKUMU

Informovanost o zjištěném výskytu I-131

- Nejvíce obyvatel (58%) získalo informací o výskytu I-131 na zpravodajských serverech, polovina populace pak v televizích. Marginálním zdrojem informací byly časopisy a nevyžádané mailové zprávy, shodně oslovily jen 3% obyvatel.
- Dotazovaní respondenti mohli uvést i více zdrojů, ze kterých informace získali.
- Opět se relativně méně často se poprvé informaci o výskytu dozvěděli na zpravodajských serverech lidé se základním vzděláním a vyučením, naopak poněkud častěji v TV. Poněkud častěji než ostatní se dozvídali tuto informaci na zpravodajských serverech VŠ.

Všechny zdroje získaných informací o I-131

Otázka byla pokládána jen těm respondentům, kteří informace o výskytu I-131 zaznamenali.

Respondenti uváděli více zdrojů informací o výskytu I-131. Proto je celkový součet více než 100%.

Poznámka: Bez respondentů, kteří informace o I-131 nezaznamenali.

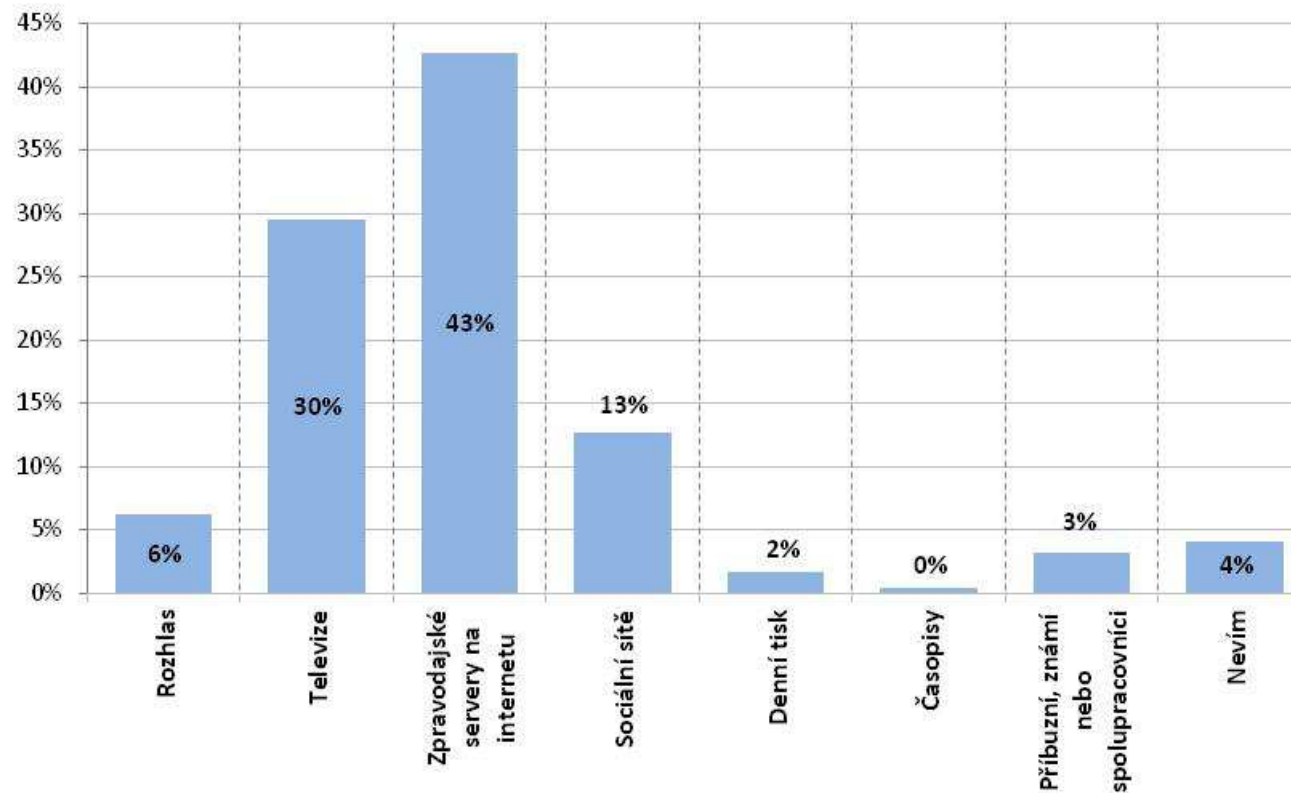
Q3: Ze kterých zdrojů jste tyto informace získali?

VÝSLEDKY VÝZKUMU

Nejčastěji používané zdroje pro důležité informace

- Nejvíce obyvatel používá pro získávání důležitých informací zpravodajské servery (43%). Na druhém místě jsou TV a na třetím pak sociální sítě.

Nejčastěji používané zdroje

Otázka byla položena všem respondentům.

Každý z respondentů uváděl pouze jeden zdroj, kde nejčastěji získává důležité informace.

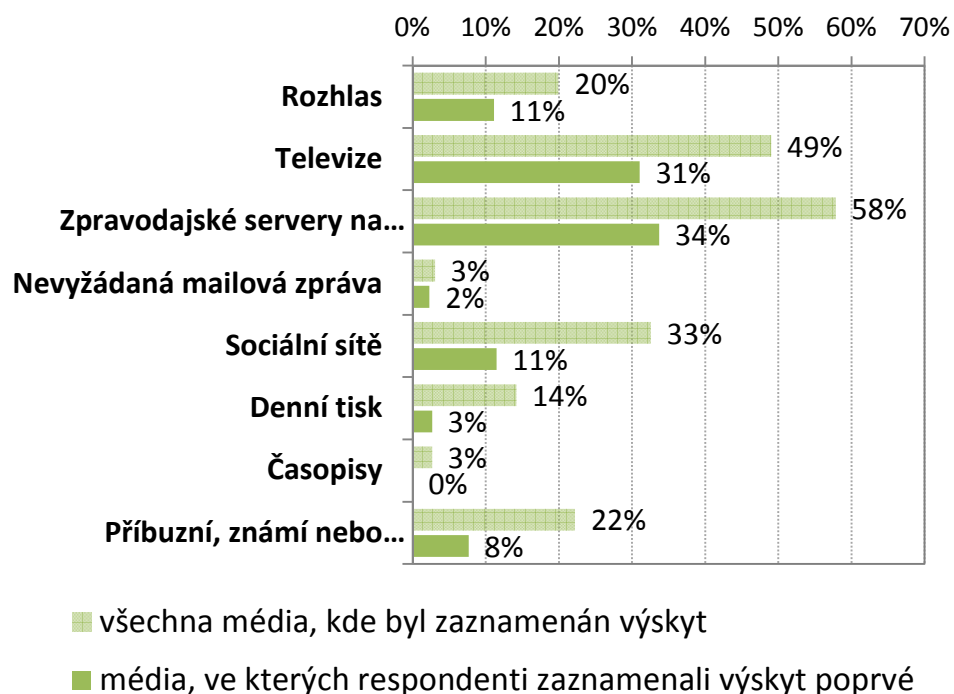
Celkový součet je roven 100%.

Q15: Kde nejčastěji získáváte informace o důležitých událostech?

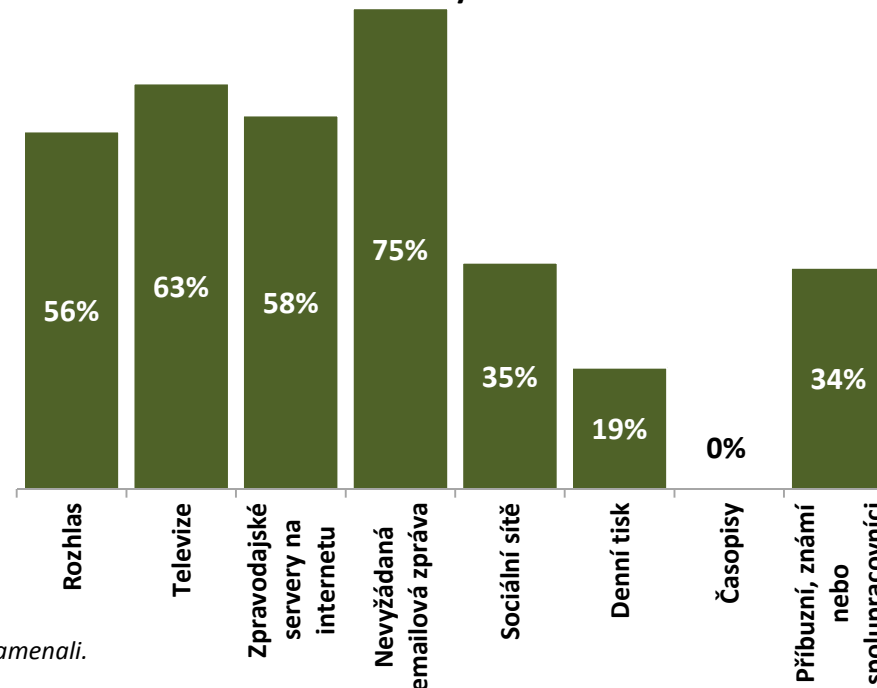
VÝSLEDKY VÝZKUMU

Informovanost o zjištěném výskytu I-131

- Pokud nebudou brány v úvahu denní tisk a časopisy, kde byly ze statistického hlediska příliš malé četnosti, potom jsou sociální sítě společně příbuznými a známými médii, které se nejméně často stávají prvním komunikačním kanálem z mediálního mixu, jehož součástí byly pro jednotlivé respondenty vzhledem k jejich zaznamenání informace o výskytu I-13. Je tedy pravděpodobné, že se v těchto médiích hledali informaci o jódu až poté, co ji zaznamenali jinde. V této souvislosti je třeba zmínit, že míra užívání sociálních sítí častěji ovlivňuje postoje chování veřejnosti po zjištění výskytu I-131 než je tomu v případě médií ostatních (jak ukáže rozbor některých následujících otázek).

podíl prvního zaznamenání informace v daném médiu v rámci mixů, jejichž součástí médium bylo

Poznámka: Bez respondentů, kteří informace o I-131 nezaznamenali.

Q3: Ze kterých zdrojů jste tyto informace získali?

Q4: Ze kterého zdroje jste se o této informaci dozvěděli poprvé?

n= 261

24

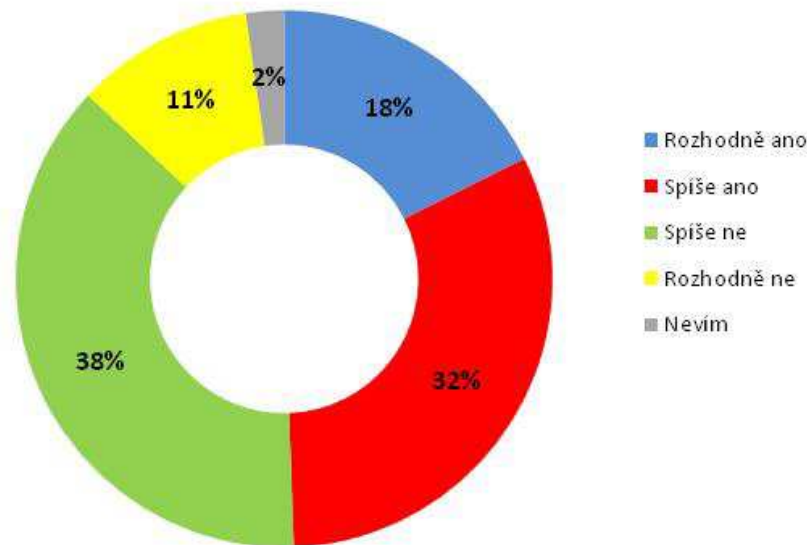
Vnímání zdravotního rizika souvisejícího s výskytem I-131 a reakce populace

VÝSLEDKY VÝZKUMU

Postoje a chování po zjištění výskytu I-131 – obavy o zdraví 1/3

- Polovina informované populace si o výskytu I-131 myslí, že jeho zjištěná úroveň **může být zdraví nebezpečná**. Zjištěné výsledky se pro různé sociodemografické skupiny významně **neliší**.
- Ti, kteří **poprvé** zaznamenali informace o výskytu I-131 **v TV, vnímají nebezpečí I-131 pro zdraví poněkud méně** než ti, co tuto informaci získali poprvé z jiného média.
- V případě **prvního zaznamenání** informace **na sociálních sítích** je vnímání nebezpečí naopak poněkud **vyšší**.

Vnímané nebezpečí I-131 pro zdraví

Pozi

Q6: Myslíte si, že může být zjištěná úroveň radioaktivního jódu zdraví nebezpečná?

n= 261

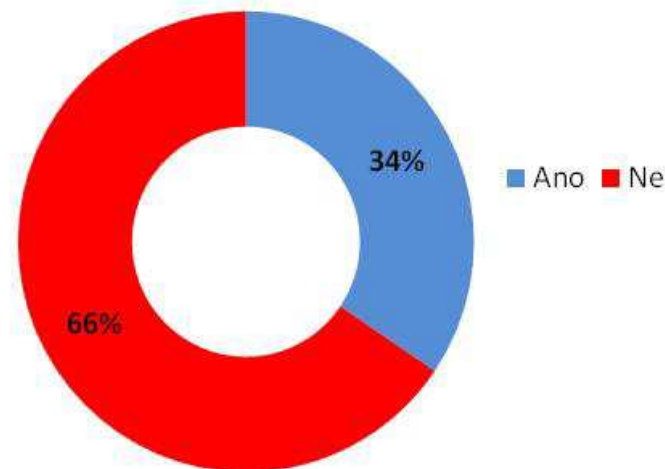
26

VÝSLEDKY VÝZKUMU

Postoje a chování po zjištění výskytu I-131 – obavy o zdraví 2/3

- U třetiny těch, kteří zaznamenali informace o výskytu I-131 (tj. 15% celé populace), vyvolaly tyto informace **obavy o zdraví vlastní a zdraví jejich blízkých**. Častěji se o zdraví obávají ženy ve věku 45 až 54 let.
- **Ti, kteří poprvé zaznamenali informace o výskytu I-131 na sociálních sítích nebo jsou pro ně soc. sítě kanálem, kde nejčastěji získávají informace, mají obavy o osobní zdraví způsobené zjištěnou úrovní I-131 silnější než ti, co tuto informaci primárně získali z jiného média.**

Obavy způsobené výskytem I-131

Poznámka: Bez respondentů, kteří informace o I-131 nezaznamenali.

Q7: Vyvolaly ve Vás informace o zvýšeném výskytu radioaktivního jódu obavy o zdraví Vaše a Vašich blízkých?

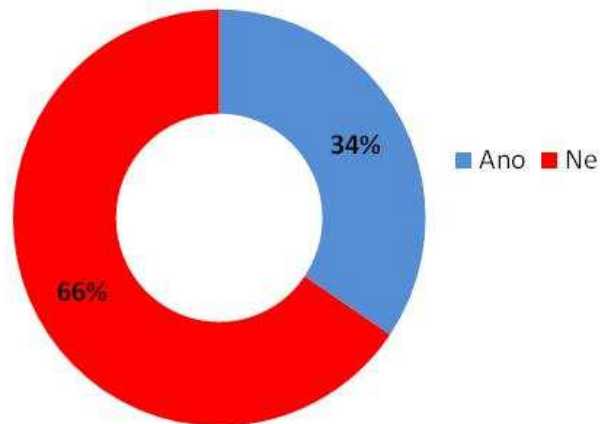
VÝSLEDKY VÝZKUMU

Postoje a chování po zjištění výskytu I-131 – obavy o zdraví 3/3

- U třetiny obyvatel, kteří zaznamenali informace o výskytu I-131, tyto informace vyvolaly obavy o zdraví.
- **U tří čtvrtin z nich tyto obavy dále přetrvávají i po vysvětlujících zprávách v médiích a na webových stránkách SÚJB.**
- Podle vzdělání přetrvávají obavy poněkud méně u VŠ než u ostatních.

Q7: Vyvolaly ve Vás informace o zvýšeném výskytu radioaktivního jódu obavy o zdraví Vaše a Vašich blízkých?

Obavy způsobené výskytem I-131

n= 261

Q8: Přetrvávají Vaše obavy z šíření radioaktivního jódu v ovzduší?

Otázka byla položena pouze těm, kteří mají obavy o zdraví

n= 90

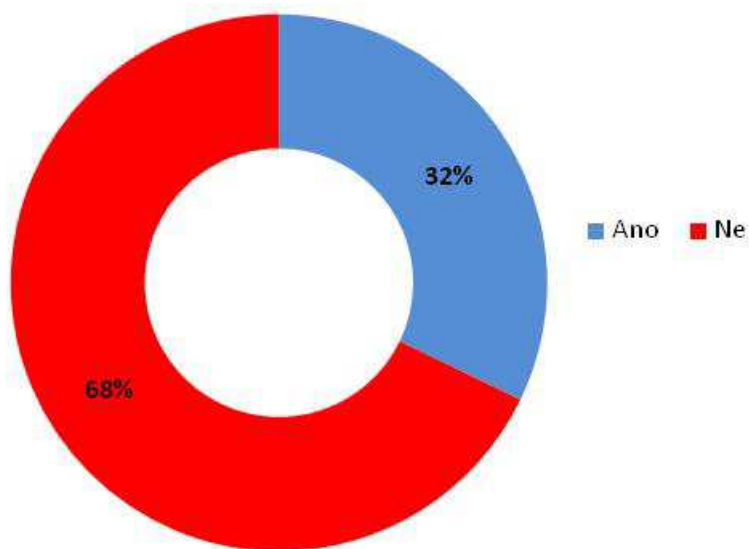
Poznámka: Bez respondentů, kteří informace o I-131 nezaznamenali.

VÝSLEDKY VÝZKUMU

Postoje a chování po zjištění výskytu I-131 – předávání informací

- Třetina z informovaných o výskytu I-131 uvádí, že informace o výskytu I-131 předávala dalším lidem.
- Zjištěné výsledky se pro různé sociodemografické skupiny významně neliší.
- Informace předávali dál častěji lidé, kteří jsou přesvědčeni, že výskyt I-131 v ovzduší je zdravotní riziko a mají obavy o sebe a své blízké.

Předávání informací o I-131 dalším lidem

Poznámka: Bez respondentů, kteří informace o I-131 nezaznamenali.

Q9: Předávali jste informace o výskytu radioaktivního jódu v ovzduší dalším lidem? CROSS

Q5: Myslíte si, že byl zvýšený výskyt radioaktivního jódu v ovzduší opravdu zaznamenán?

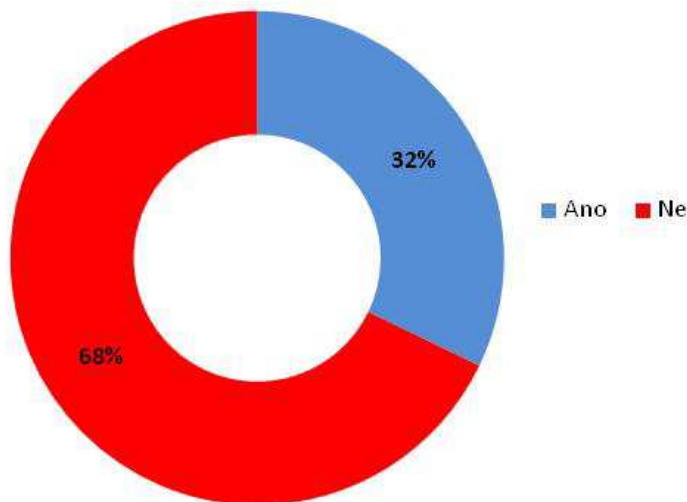
n= 261

VÝSLEDKY VÝZKUMU

Postoje a chování po zjištění výskytu I-131

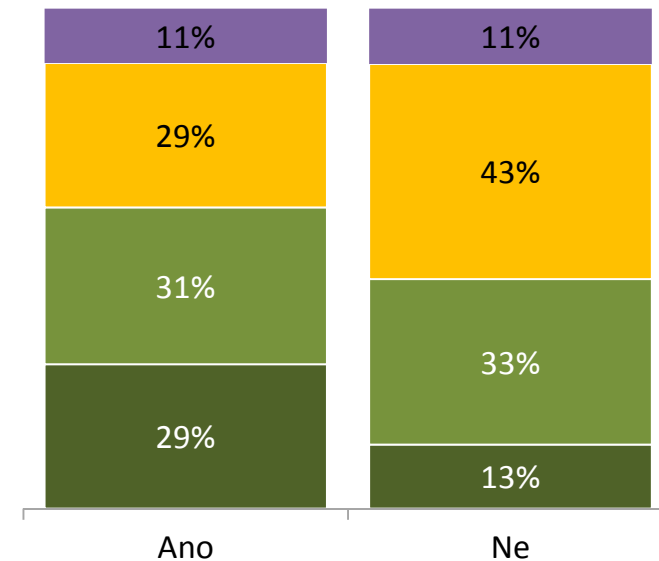
- Mezi těmi, kteří předávali informace dalším lidem je také výrazně vyšší podíl těch, kteří si rozhodně myslí, že může být zjištěná úroveň I-131 nebezpečná.
- Informace dalším předávali poněkud častěji ti, pro které jsou nejčastějším médiem pro získávání informací sociální sítě (zjištěno crosstabelací Q6 a Q15) a ti, kteří informaci poprvé získali nevyžádaným emailem (zjištěno crosstabelací Q6 a Q4).

Předávání informací o I-131 dalším lidem

Q6: Myslíte si, že může být zjištěná úroveň radioaktivního jódu zdraví nebezpečná?

■ Rozhodně ne ■ Spíše ne

Poznámka: Bez respondentů, kteří informace o I-131 nezaznamenali.

Q9: Předávali jste informace o výskytu radioaktivního jódu v ovzduší dalším lidem? CROSS

Q6: Myslíte si, že může být zjištěná úroveň radioaktivního jódu zdraví nebezpečná?

n= 261

30

VÝSLEDKY VÝZKUMU

Postoje a chování po zjištění výskytu I-131 – předávání informací

- **Čtyři pětiny těch, kteří informaci o výskytu I-131 dále předávali, ji šířili ústně**, jen necelá desetina přes sociální sítě.
- **Z těch, kteří získali informaci o I-131 prostřednictvím nevyžádaného mailu, tuto informaci předali dále opět mailem**, což by ukazovalo na **relativně vyšší účinnost tohoto způsobu šíření jakýchkoli informací včetně dezinformací**. Pro malý počet respondentů je ale tato hypotéza neprůkazná.

Otevřená otázka Q9b: **Jak jste předávali informace o výskytu radioaktivního jódu v ovzduší dalším lidem?**

způsob předání	v %
ústně	80,5
mailem	4,9
přes sociální sítě	8,5
ústně i přes web	6,1

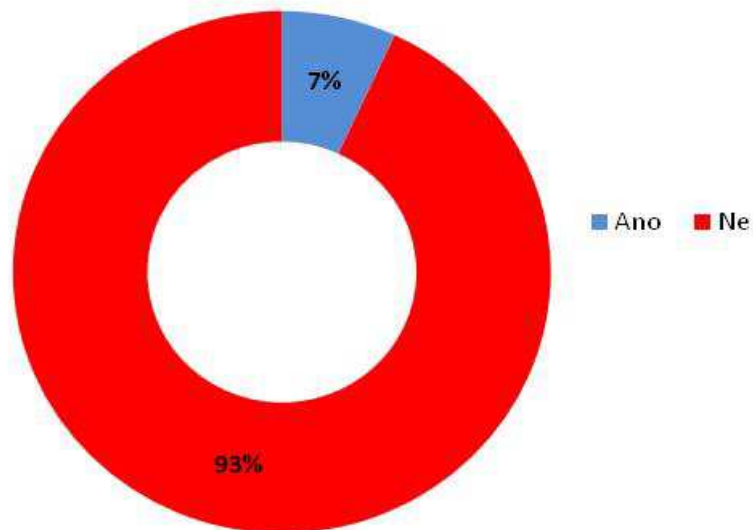
Poznámka: Odpovídali jen ti respondenti, kteří na Q9 odpověděli, že informace předávali

n= 83

VÝSLEDKY VÝZKUMU

Postoje a chování po zjištění výskytu I-131 získání dalších informací

Snaha o získání dalších informací mimo médií

n= 261

Poznámka: Bez respondentů, kteří informace o I-131 nezaznamenali.

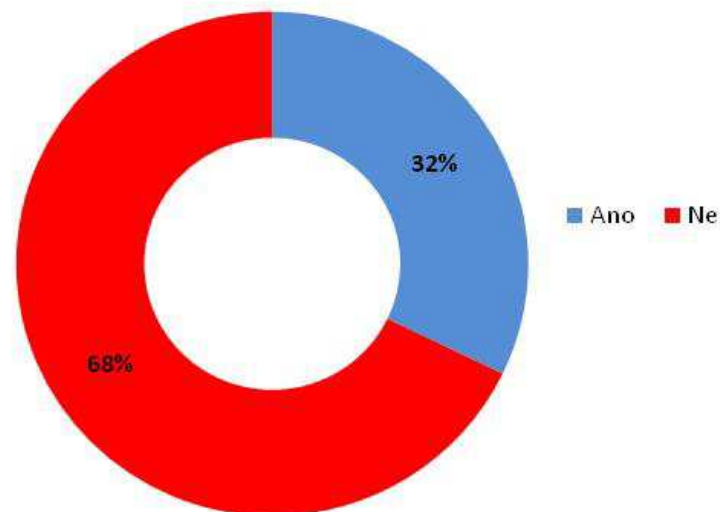
- **Jen 7% osob seznámených s výskytem I-131 deklarovalo snahu získávat informace i jinde než v médiích.** Ukázalo se ale, že mnozí z nich nepovažují za médium internet, známé atd., takže **ve skutečnosti informace mimo média shánělo méně než 1% z dotázaných.**
- **Mezi těmi, kteří se se snažili získat informace mimo média, je mírně vyšší podíl těch, kteří se více obávají o zdraví svoje a svých blízkých kvůli zjištěnému výskytu I-131 a také těch, u nichž tyto obavy přetrvávají.**
- **Lidé, kteří získávají důležité informace z TV nebo pro ně byla prvním zdrojem o výskytu I-131, vyhledávají další zdroje mimo média méně často, u uživatelů sociálních sítí je tomu naopak.**

VÝSLEDKY VÝZKUMU

Postoje a chování po zjištění výskytu I-131 – postoj k oficiálnímu stanovisku

- **Třetina informovaných uvádí, že zaznamenala oficiální stanovisko k výskytu I-131.** Ze srovnání tohoto údaje s nárůstem návštěv oficiálních stránek SÚJB ve sledovaném období oproti běžnému průměru (nárůst o 2 tis. návštěv) a zjištěné četnosti doslovného a úplného publikování stanovisek SÚJB v jiných médiích vyplývá, že mnozí respondenti považují za oficiální stanovisko nejen publikování úplného oficiálního dokumentu beze změn, ale i jakoukoli delší citaci nebo promluvu představitele instituce zabývající se radiční ochranou.

**Zaznamenání oficiálního stanoviska
k výskytu I-131**

n= 261

Poznámka: Bez respondentů, kteří informace o I-131 nezaznamenali.

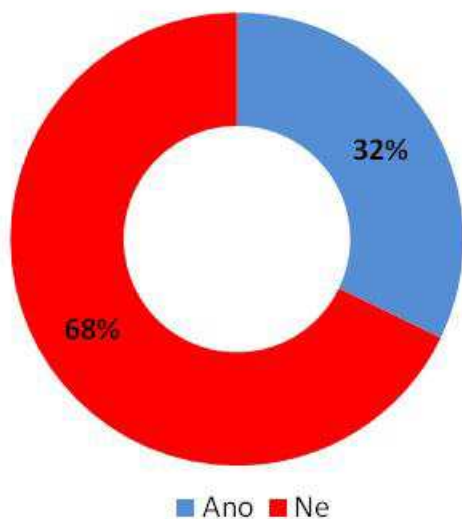
VÝSLEDKY VÝZKUMU

Postoje a chování po zjištění výskytu I-131 – postoj k oficiálnímu stanovisku

- Pro devět desetin z těch, kteří zaznamenali oficiální stanovisko, bylo srozumitelné.
- Mezi těmi, kterým bylo oficiální stanovisko srozumitelné, se zjištěné výsledky se pro různé sociodemografické skupiny významně neliší.

Q11: Zaznamenali jste oficiální stanovisko k informacím o výskytu radioaktivního jodu v ovzduší, vydané státní institucí zabývající se jadernou a radiační ochranou?

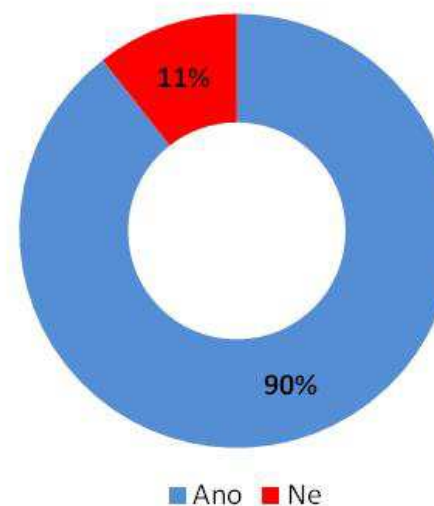
Zaznamenání oficiálního stanoviska k I-131

n= 261

Q12: Bylo toto stanovisko pro Vás srozumitelné?

Srozumitelnost oficiálního stanoviska k I-131

n= 84

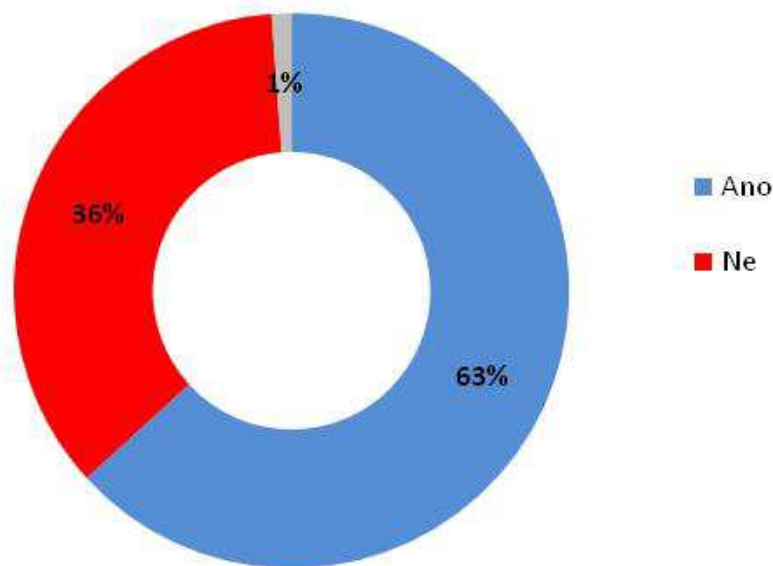
Poznámka: Bez respondentů, kteří informace o I-131 nezaznamenali.

Poznámka: Bez respondentů, kteří nezaznamenali ani informaci o výskytu I-131, a ani těch, kteří oficiální stanovisko k I-131 nezaznamenali..

VÝSLEDKY VÝZKUMU

Postoje a chování po zjištění výskytu I-131 – postoj k oficiálnímu stanovisku

Důvěra v oficiální instituce

Poznámka: Bez respondentů, kteří informace o I-131 nezaznamenali.

- Stanoviskům institucí zabývajících se jadernou a radiační ochranou **důvěřují téměř dvě třetiny informovaných.**
- Zjištěné výsledky se pro různé sociodemografické skupiny významně neliší.
- **Větší důvěru ve státní instituce zabývající se radiační ochranou mají ti, kteří poprvé zaznamenali informaci o výskytu I-131 v TV.**
- Jako pravděpodobná se jeví již několikrát v podobných případech ověřená hypotéza a to, že ti, kteří více důvěřují dlouhodobě zavedeným médiím jako jsou TV (nebo je častěji sledují), také více důvěřují oficiálním autoritám.

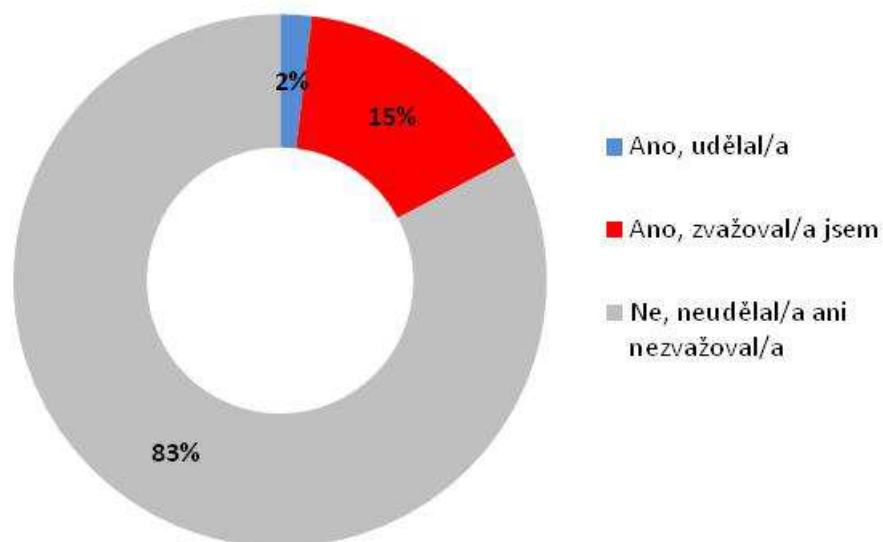
Q13: Důvěřujete oficiálním stanoviskům státních institucí zabývajících se jadernou a radiační ochranou?

VÝSLEDKY VÝZKUMU

Postoje a chování po zjištění výskytu I-131 – realizace ochranných opatření

- 15% z informovaných deklaruje, že zvažovala přijmout nějaká opatření na ochranu zdraví, 2% pak tvrdí, že nějaká opatření udělala.
- Poněkud vyšší zvažování učinit nějaká opatření se objevilo mezi ženami ve věku 25 až 34 let.

Připravenost k přijetí opatření na ochranu zdraví

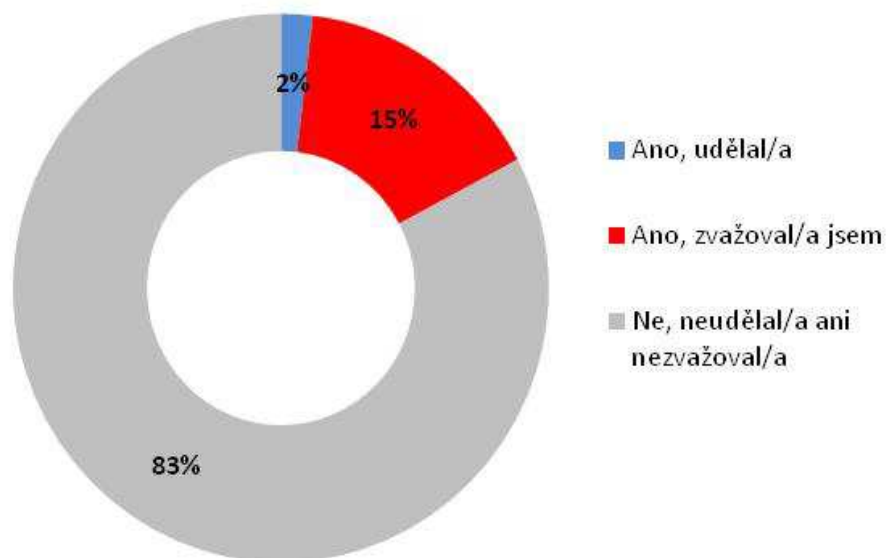

Poznámka: Bez respondentů, kteří informace o I-131 nezaznamenali.

VÝSLEDKY VÝZKUMU

Postoje a chování po zjištění výskytu I-131

Připravenost k přijetí opatření na ochranu zdraví

Poznámka: Bez respondentů, kteří informace o I-131 nezaznamenali.

- Ti, kdo informaci o výskytu I-131 získali mimo jiné také ze sociálních sítí, častěji zvažují provedení nějakých opatření (zjištěno crosstabelací Q14 s Q3).
- Opatření realizují nebo zvažují častěji lidé, kteří si myslí, že zjištěná úroveň jódu může být nebezpečná (zjištěno crosstabelací Q14 s Q6).
- Opatření významně častěji realizují nebo zvažují lidé, kteří se obávají o zdraví své nebo svých blízkých (zjištěno crosstabelací Q14 s Q7).
- Ti, kdo důvěřují stanoviskům státních institucí, zvažovali opatření méně než ostatní.
- Častěji zvažovali provedení nějakých opatření ti, kteří předávali informace dalším lidem.
- Poněkud překvapivé je, že zvažování provedení opatření nezávisí na tom, zda se dotazovaní snažili získat informace mimo média.

VÝSLEDKY VÝZKUMU

Postoje a chování po zjištění výskytu I-131- realizace ochranných opatření

Q14b: Jaká opatření na ochranu zdraví jste udělal/a?

	%
omezit pohyb venku, snížit větrání	34,6
protektivní - výběr potravin, místa dovolené	14,9
proaktivní - vitamíny, zvýšit pobyt v přírodě (!) , intenzivně sportovat	11,5
dotaz na autoritu	4,8
nákup jodových tablet	8,8
sbírání informací	6,9
kombinace ochranných opatření	3,5
zatím nic	8,8
neví	6,0

Poznámka: Odpovídali jen ti respondenti, kteří nějaká opatření udělali.

n= 39

PŘÍLOHA - Dotazník

Q1	Zaznamenali jste informace o výskytu radioaktivního jodu v ovzduší v ČR a Evropě?
Q2	Kdy jste přibližně tuto informaci zaznamenali poprvé?
Q3	Ze kterých zdrojů jste tyto informace získali?
Q4	Ze kterého zdroje jste se o této informaci dozvěděli poprvé?
Q5	Myslíte si, že byl zvýšený výskyt radioaktivního jodu v ovzduší opravdu zaznamenán?
Q6	Myslíte si, že může být zjištěná úroveň radioaktivního jodu zdraví nebezpečná?
Q7	Vyvolaly ve Vás informace o zvýšeném výskytu radioaktivního jodu obavy o zdraví Vaše a Vašich blízkých?
Q8	Přetrvávají Vaše obavy z šíření radioaktivního jodu v ovzduší?
Q9	Předávali jste informace o výskytu radioaktivního jodu v ovzduší dalším lidem?
Q10	Snažili jste se získat další informace související s výskytem radioaktivního jodu i jinde než v médiích, např. u kompetentních institucí?
Q11	Zaznamenali jste oficiální stanovisko k informacím o výskytu radioaktivního jodu v ovzduší, vydané státní institucí zabývající se jadernou a radiační ochranou?
Q12	Bylo toto stanovisko pro Vás srozumitelné?
Q13	Důvěřujete oficiálním stanoviskům státních institucí zabývajících se jadernou a radiační ochranou?
Q14	Udělali jste nebo zvažovali udělat nějaká opatření na ochranu zdraví po zjištění informací o výskytu radioaktivního jodu v ovzduší?
Q15	Kde nejčastěji získáváte informace o důležitých událostech?
S1	Pohlaví
S2	Věková skupina
S3	Vzdělání
S4	Velikost obce
S5	Kraj
S6	Jaký je Váš pracovní status?

Nejdůležitější zjištění z Výzkumu veřejného mínění

Informovanost a obavy o zdraví (1/3)

- **44% obyvatel deklaruje, že informaci o výskytu I-131 zaznamenalo.**
- **Polovina informované populace si o výskytu I-131 myslí, že jeho zjištěná úroveň může být zdraví nebezpečná.**
- **U třetiny obyvatel, kteří zaznamenali informace o výskytu I-131, vyvolaly tyto informace obavy o zdraví vlastní a zdraví svých blízkých (tj. u 15% z celé populace), u tří čtvrtin z nich pak obavy dále přetrvávají (tj. u 11% z celé populace) a přes intenzivní kampaň expertů a státních institucí se nepodařilo jejich obavy rozptýlit.**
- **Jen 7% seznámených s výskytem I-131 deklarovalo snahu získávat informace i jinde než v médiích. Ukázalo se ale, že mnozí z nich nepovažují za médium internet, známé atd., takže ve skutečnosti informace mimo média shánělo méně než 1% z dotázaných.**

Nejdůležitější zjištění z Výzkumu veřejného mínění (2/3)

Zjištěná specifika některých médiatypů – televize

- **Ti, kteří poprvé zaznamenali informace o výskytu I-131 v TV, vnímají nebezpečí I-131 pro zdraví poněkud méně než ti, co tuto informaci získali poprvé z jiného média. Mají také větší důvěru ve státní instituce zabývající se radiační ochranou.**
- Tato zjištění souvisejí se zjištěními obsahové analýzy, že v příspěvcích publikovaných v TV nebyl zaznamenán žádný, který by obsahoval nepravdu nebo podporoval nedůvěru k odborným autoritám či vyzníval ve prospěch názoru, že zjištěná úroveň I-131 může být nebezpečná. Současně v TV (společně s rozhlasem) bylo publikováno nejvíce příspěvků s citací představitelů SÚJB a SÚRO.

Zjištěná specifika některých médiatypů – sociální sítě

- Ti, kteří poprvé zaznamenali informace o výskytu I-131 na sociálních sítích nebo jsou pro ně soc. sítě kanálem, kde nejčastěji získávají informace, mají obavy o osobní zdraví způsobné zjištěnou úrovní I-131 silnější než ti, co tuto informaci primárně získávají z jiného média. Současně častěji předávají informace dalším lidem (propagace případné dezinformace).

Nejdůležitější zjištění z Výzkumu veřejného mínění (3/4)

Zjištěná specifika některých médiatypů – sociální sítě

- Ti, kteří poprvé zaznamenali informace o výskytu I-131 na sociálních sítích nebo jsou pro ně soc. sítě kanálem, kde nejčastěji získávají informace, mají obavy o osobní zdraví způsobné zjištěnou úrovní I-131 silnější než ti, co tuto informaci primárně získávají z jiného média.
- **Informace dalším předávají častěji lidé, pro které jsou nejčastějším médiem pro získávání informací sociální sítě, a ti, kteří informaci poprvé získali nevyžádaným emailem.**
- **Lidé, kteří získávají důležité informace ze sociálních sítí nebo pro ně byly prvním zdrojem o výskytu I-131, vyhledávali další informační zdroje o jeho výskytu mimo média častěji než ostatní.**

Nejdůležitější zjištění z Výzkumu veřejného mínění chování populace (3/3)

- Realizaci opatření na ochranu před I-131 v ovzduší zvažovalo nebo přijalo 17% populace, z toho 11,5% by zvolilo **opatření neracionální, které by rozhodně nevedlo ke snížení přijaté dávky v případě, že by se v ovzduší objevily vyšší koncentrace radiojodu** – posilování imunity přijímáním vitaminů, častějším pobytem v přírodě a intenzivním sportováním venku.
- Dalších 9% nakoupilo podle svých slov tablety se stabilním jódem, nikdo z respondentů snad nepřistoupil k aplikaci léčiva. Toto opatření je účinné **pouze ve specifickém případě**, kdy je tableta přijata **předtím**, než se v ovzduší jód objeví. Proto je toto opatření vázáno na pokyn krizových orgánů.
- Ostatní strategie (snížení větrání, pobyt uvnitř domů, výběr vhodné potravy nebo místa dovolené, získávání dalších informací, dotaz na autoritu) by byly v případě skutečného výskytu I-131 racionální a mohly by vést ke snížení dávky.